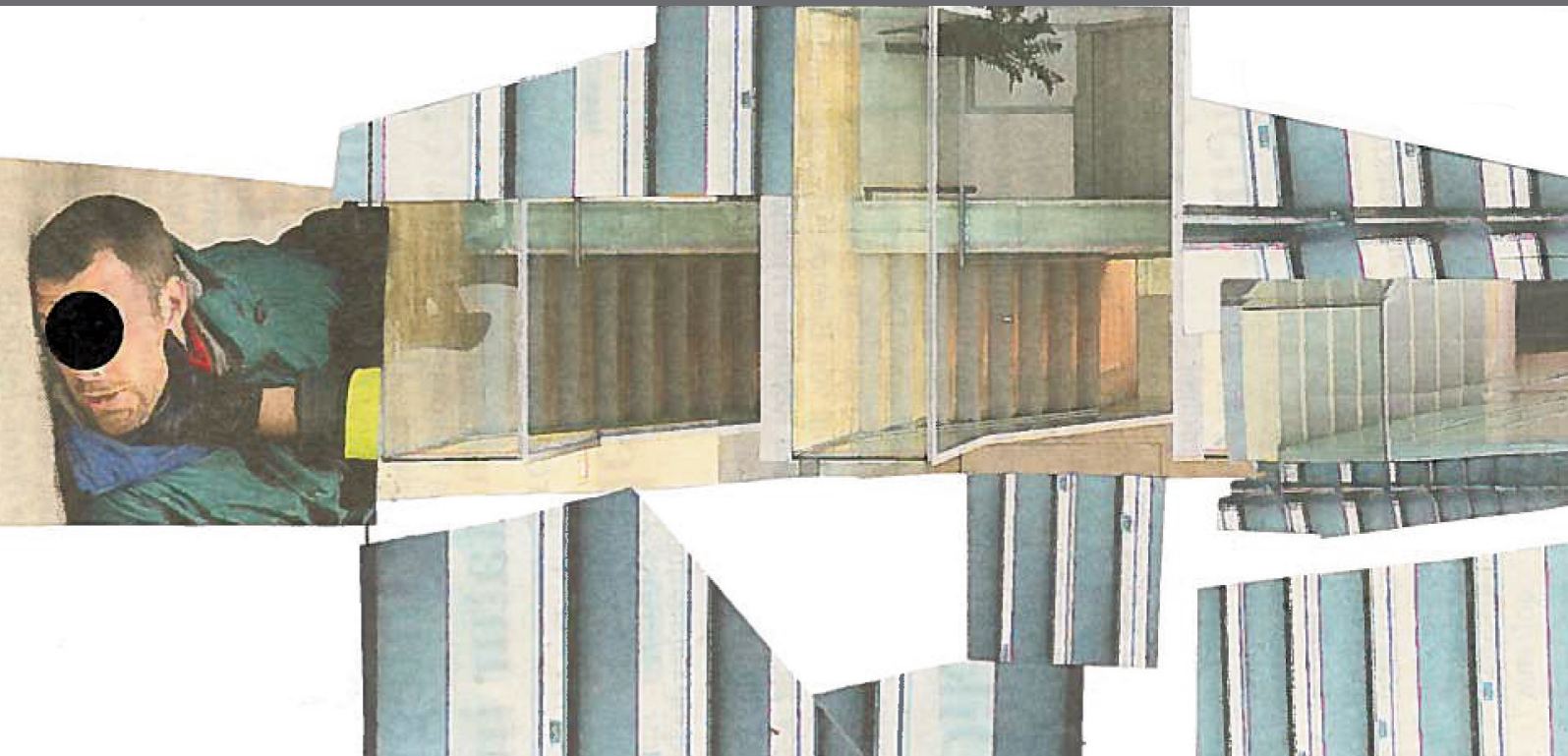

NORDISK ARKITEKTURFORSK- NING

NORDIC JOURNAL OF ARCHITECTURAL RESEARCH

1.2011

- Second homes - another life in another Suburbia
- Det urbanas syntax
- Building a culture of doctoral scholarship in architecture and design
- Bokanmeldelser

NORDISK ARKITEKTURFORSKNING
NORDIC JOURNAL OF ARCHITECTURAL RESEARCH

NORDISK FORENING FOR ARKITEKTURFORSKNING/
NORDIC ASSOCIATION OF ARCHITECTURAL RESEARCH

Redaksjon/Editorial board

Eivind Kasa (Sjefsredaktør/Editor-in-Chief)

Grafisk form/Grafic work

GRAFOLIO Ole Tolstad - www.tolstad.com

Redaksjonens adresse/Editorial adress

Nordisk Arkitekturforskning
Fakultet for arkitektur og billedkunst, NTNU
Eivind Kasa, Editor-in-Chief
Alfred Getz vei 3
7491 Trondheim
tel (+47) 73 59 50 07
www.arkitekturforskning.net

Epost/Email

nordark@ab.ntnu.no

Omslag/Cover design and illustration

Alex Booker and Jostein Kirkerud, NTNU

©The authors and Nordic Journal of Architectural Research

ISBN 978-82-92880-08-1

Print

Fagtrykk Trondheim AS
April 2012

Miljøfyrtårn®

Adresse/Address

Magnus Rönn, Arkitekturskolan, KTH, 100 44 Stockholm, Sverige

Styrelsen/Board

President: Magnus Rönn - magnus.ronn@arch.kth.se
Vice president: Rolf Johansson - rolf.johansson@slu.se
Kassör: Madeleine Granvik - madeleine.granvik@slu.se

Övriga styrelseledamöter/Other board members

Claus Beck Danielsson, Danmark
Anne Elisabeth Toft, Danmark
Martin Espensen, Danmark
Kaare Eriksen, Danmark
Eivind Kasa, Norge
Trond Haug, Norge
Gro Lauland, Norge
Emma Nilsson, Sverige
Karin Grundström, Sverige
Minna Chudoba, Finland
Anna-Majja Ylimaula, Finland
Saari Hirvonen-Kantola, Finland
Henrik Reeh, Danmark [Suppleant]

TIDSKRIFTEN/THE JOURNAL

Chefsredaktörer från 2011 för Nättidskriften Nordisk Arkitekturforskning/
Chief editors for 2011 the web based Nordic Journal of Architectural Research:

Madeleine Granvik - madeleine.granvik@slu.se

Claus Bech-Danielsen - cbd@asbi.dk

Nordisk Arkitekturforskning övergår 2012 till en nätbaserad tidskrift/
The Nordic Journal of Architectural Research will, in 2012, make a transition to an online journal.
Papers to the Journal shall be sent to: Trond Haug - trond.haug@intef.no

SUBSCRIPTIONS

The subscription for 2012 is as follows:

Student/graduate students: 250 SEK, 205 DKK, 225 NOK, 27.5 Euro

Individuals: 350 SEK, 290 DKK, 320 NOK, 38.5 Euro

Institutions: 3 500 SEK, 2900, DKK, 3200 NOK, 385 Euro

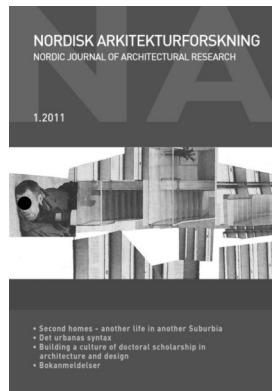
It is essential that subscribers inform about their email adress when pay.
It is necessary to get Accessing journal.

NORDISK ARKITEKTURFORSKNING

NORDIC JOURNAL OF ARCHITECTURAL RESEARCH

1.2011

Innhold: Vol. 23, No 1.2011

NORDISK ARKITEKTURFORSKNING – NORDIC JOURNAL OF ARCHITECTURAL RESEARCH

		<u>VITENSKAPELIGE ARTIKLER</u>
CLAUS BECH-DANIELSEN AND KIRSTEN GRAM-HANSEN	7	Second homes – another life in another Suburbia A study on architectural design and cultural ideals related to Danish “summerhouses”
SARA WESTIN	23	Det urbanas syntax
		<u>FORUMARTIKLER</u>
FREDRIK NILSSON OG HALINA DUNIN-WOYSETH	41	Building a culture of doctoral scholarship in architecture and design. A Belgian-Scandinavian case
		<u>BOKANMELDELSER</u>
CATHARINA DYRSSEN	57	Emma Nilsson: Arkitekturens kroppslighet. Staden som terräng
JON PLØGER	60	Hilde Haslum: Det socio-spatiale og byen

Emma Nilsson:

ARKITEKTURENS KROPPSLIGHET. STADEN SOM TERRÄNG

Lund Universitet
Lund Tekniska Högskola

Reviewed by Catharina Dyrssen
Professor, Chalmers Tekniska Högskola

Hur kan begrepp och modeller utvecklas som hjälper oss att förstå mötet mellan arkitekturens materialitet och ianspråktagandet av staden genom kroppsliga aktiviteter? I sin doktorsavhandling *Arkitekturens kroppslighet. Staden som terräng* (LTH 2010), utgår Emma Nilsson från att relationen till staden och till det materiella hela tiden produceras och omtolkas. Kroppsliga aktiviteter är både sätt att göra staden begriplig och medel för att upprätta revir, gränser och maktförhållanden. Redan på 1960-talet hävdade ju Henri Lefebvre att rummet produceras och delvis i hans efterföljd har den franske sociologen Bruno Latour utvecklat sin aktör-nätverksteori, ANT, som i korta drag går ut på att det materiella, t ex arkitekturens byggda former och rum, inte är vare sig över- eller underordnade sociala processer men i högsta grad medskapande som en av flera aktörer inom öppna, rörliga system av relationer (assemblage). Eftersom relationerna hela tiden förskjuts och omtolkas genom nya användningssätt måste det materiella därför betraktas som föränderligt. Men rumsbegreppen är fortfarande alldeles för statiska och oberoende av användning enligt Emma Nilsson och syftet med hennes avhandlingsprojekt blir därför främst att utveckla relationella begrepp och tankemodeller i interaktionen mellan arkitektur och kropp.

Emma Nilsson intresserar sig för kroppstekniker, som hon menar inte bara handlar om fysisk förmåga utan om "materialiteter och aktiviteter som överskrider kroppens utsträckning och den arkitektur som dessa tar spjärn mot" (s 10). Hon ger sig in i *ubiquitous gaming* (ubigames) och *ubisports*, dvs lekfulla, ofta utforskande kroppsliga aktiviteter som kan ta plats överallt i staden och med former som urban exploration, parkour, skating och buildering, en mer historisk företeelse som till exempel nattklättrarna på fasader i Cambridge i början av 1900-talet. Nilsson ställer sig frågan: Hur kan vi beskriva arkitekturens roll i produktionen av kroppsligheter och kroppskulturer? (s 12f). Hon skiljer här mellan pervasive gaming, där teknikorienterade spelprogram (t ex datorspel med applikationer) fungerar som filter i kartläggning och tolkning av staden, och ubiquitous gaming, där drivkraften mer är att integrera de vardagliga stadsrummen och dess materialiteter i själva leken.

Med stöd i Latours ANT och med referens till Donna Haraway ser hon staden som figurationer. Till det kopplar hon forskning om staden som terräng, kunskap som utvecklats av bland andra Mattias Kärrholm i Lund-Malmö. Hon ser stadsrummen som föränderliga relationer av kroppslig utövning, materiella förutsättningar och makt över och i territoriet. Hon läser alltså staden i ett relationellt, materiellt perspektiv, där materialitet, rum och tid ingår som viktiga aspekter (s 70) och använder dynamiska begrepp hos Latour som timing, spacing och acting.

Detta slår an ett performativt synsätt på leken där den både (re)producerar sig själv i stadssamgivningen och aktiverar och förändrar platser. Kroppen har en responsivitet i förhållande till det materiella, den svarar gentemot

den fysiska omgivningen och det ger upphov till både färdigheter och utvecklingen av urbana spelregler. Aktiviteterna är alltså delar av en urban praktik som också kan utvecklas till kroppskulturer och som i sin tur på genomgripande sätt kan "omprogrammera" stadens gränser, territorier och rumsliga figurationer: En mur är till exempel inte bara ett arkitektoniskt element som avskiljer rum, den kan också bli en skateramp och avslöjar då en ny vertikal artikulering av stadsrummet.

Så startar avhandlingen en brokig resa genom videosekvenser, blogginslag, tidskrifter, instruktioner, böcker, reklam, dokumentärfilmer, historiska skildringar, samtal med ubiport-utövare och egna fältstudier på plats. Emma Nilsson beskriver skatekulturen genom bland annat z-boys of Dogtown i Los Angeles, ungdomar i parisförorten Lisses och traceurer i Lund och Köpenhamn. Det kan låta fragmentariskt och nyckfullt men är skickligt hanterat. Hon håller ihop sitt material, är trovärdigt insatt i den empiri hon beskriver och framför allt håller hon styrfarten när hon undersöker materialet i förhållande till arkitektur och kroppslig utövning. Avhandlingen är lugnt och vackert formgiven och bildsekvenserna belysande för resonemangen.

I bilder och beskrivningar visas till exempel hur taken på låga garagebaracker bildar sekvenser av rörelserum. Glappen mellan byggnaderna, som på marken är gränder anpassade efter gång- och cykelbanornas bredd, blir i stället raviner som utmanar traceurernas skicklighet - klarar man språnget till nästa tak eller tvingas man göra en omväg via ett intilliggande staket? Undersidan av broar blir hemliga rum, nya passager uppenbaras, nerstigningen via hopp mellan stödmurar skapar plötsligt en ny genväg vid sidan av promenadstråken. Kartläggningen utmanar inte bara arkitekturens gängse förståelse av det urbana landskapet, så som det dikteras av planer, centralperspektiv, trafiksepareringar och funktionsanpassning. Den visar på möjliga omläsningar och nya maktordningar men också hur den kreativa kraften i de urbana utforskningarnas kroppsligheter skapar andra rumsliga relationer och förnyar stadslandskapet.

Hon ser systemet av rum-aktiviteter på i princip två sätt. Det ena kallar hon med ett genealogiskt perspektiv för nätverksbiografier, där man i första hand spårar hur företeelser har kommit till. Det andra, nätverkssituationer,

definierar hon som att där artikuleras själva händelsen i tiden/rummet/situationen. Bäggedera har betydelse för produktionen av arkitekturen. I stadsrummet blir kropparna, i enlighet med Donna Haraway och Annemarie Mol, multipla och polymorfa, dvs varje kropp bär spår av många olika kroppsligheter och kroppskulturer som ingår i de relationella situationerna.

Genom de här analyserna fördjupar Nilsson också terrängbegreppet. En terräng är en aspekt av omgivningen men kan också omfatta flera överlappande terränger med olika utsträckning. En individ kan inkorporera flera olika terränger och en terräng kan överges till förmån för en annan när en viss kroppslighet omvärderas. Men en kroppslighet kan också dö om terrängen utplånas. Hon använder Mattias Kärrholms resonemang om hur terränger produceras genom appropriation (upprepad användning), association (upprepad användning och mental koppling till en viss kroppslighet eller andra till platser), strategi (successiv och mer systematisk stabilisering av relationen genom att en kroppskultur etableras till exempel i skateparker) och taktik (en mer individuell och osystematisk form av strategisk produktion).

Det är intressant att följa Emma Nilssons resonemang om formaliseringen, stabiliseringen eller institutionaliseringen av kroppskulturer. Hon beskriver klätterskulpturen La Dame du Lac i Lisses, en väldig expressionistisk betongskulptur för lek och klättring från 1975, som blev träningsplats för en hel generation barn och ungdomar i Lisses och som haft genomgripande betydelse för stadsdelens världsrykte som parkourens födelseort. Med hänvisning till Lefebvre-kollegan Perla Korosec-Serfaty skriver hon att traceurerna motsäger föreställningen, som fortfarande är i svang här och var, om att "modernismens planerade miljöer skulle kunna kontrollera och diktera den appropriation som kommer med dem som tar dess platser i anspråk. Det vardagliga bruket introducerar alltid spontana och oförutsedda element. Alla miljöer kan föda och stödja ett oändligt antal terränger, men därmed inte sagt att alla terränger är möjliga i samtliga miljöer. Precis som förhållandet mellan en viss miljö och bruket av den inte är förutbestämt, är det inte heller godtyckligt." (s 159f) Hon beskriver också hur parkourparken från 2009 i Örestaden i Köpenhamn fungerar som träningsbana för enskilda teknikmoment

men den ersätter inte stadsmiljön; det är fortsatt ute i staden som man upptäcker och undersöker nya möjligheter (s 194).

Det blir uppenbart att det inte är fråga om en etnografisk beskrivning av urbana kroppskulturer som Emma Nilsson är ute efter, utan det är själva terrängbegreppet som hon vill utforska och utveckla genom förståelse av de kroppsliga aktiviteternas produktion av stadsrummen. Arkitekter producerar inte terränger, slår hon fast, men skapar vissa förutsättningar för dem. Det Nilsson visar är möjligheterna i de alternativa kroppsliga läsningarna av staden, vilket hon betecknar som polyspatiala terränger (176). Miljonprogrammets miljöer är inte bara en form av reducerad "stadsmässighet", som de så ofta anklagas för, utan möjligheter just som stadslandskap för många läsarter. Och, framför allt, platser har inte "identiteter", arkitektur är inte form och innehåll utan relationer. Därmed blir arkitekten heller inte en designer av verkligheter, eller -hemska tanke - en regissör av beteenden, utan en syntetiserande samspelare i formandet av urbana omgivningar.

På så vis utmanar de kroppsliga appropriationerna också arkitekturens typologier. Nilsson skriver: "Flera av de platser som är populära parkoursspots ligger inte särskilt perifert men innehåller samma rumsliga och materiella konfigurationer som karakteriserar förtorens boendemiljöer. Det är naturligtvis inte så enkelt att man kan knyta en viss kroppslighet till en viss arkitektonisk stil. S:t Lars industriområde i Lund är i sitt arkitektoniska uttryck inte likt Bengt Edmans studentbostäder och områdescentrum Sparta. Men industriområdet präglas av en rationalitet och ett successivt adderande av byggnadselement som i vissa punkter ger en liknande variation i höjder och avstånd. Båda är brukbara för traceuren." (s 197f) Sedd genom kroppskulturernas relationella produktion kan arkitekturen alltså inte sorteras i gängse form- eller epokförankrade kategorier. I stället får den sina multipla identiteter genom skiftande, ibland oförutsägbara användningar.

Metodpluralism är idag ett vanligt drag i avhandlingar inom arkitekturforskning. Det är ofta fruktbart men kan också bli spretigt och riktninglöst. Min egen uppfattning är att det kräver en ökad medvetenhet om vilket uppdrag som forskaren ställer sig: Är det en empirisk belysning, en arkitekturteoretisk fördjupning eller ett kunskapsteoretisk reflektion som avhandlingen syftar till? Här har nog Emma Nilsson inte riktigt bestämt sig. De teoretiska resonemangen drar samman många trådar men driver inte argumentationen starkt framåt. De empiriska undersökningarna är inte helt systematiska men de har ett rikhaltigt innehåll och är hanterade med stor integritet och insiktsfulla teoretiska reflektioner. Styrkan i arbetet är att det öppnar upp perspektiv och ger viktiga teoretiska implikationer. Språket är lätt att följa och uppenbart drivet av ett genuint intresse att studera företeelsen, en närhet till materialet och av en lustfylld intelligens i upptäckandet av relationer mellan kroppslighet och arkitektur. Avhandlingen är inte föreskrivande, tack och lov, men uttrycker en stark vilja att luckra upp normativa föreställningar om arkitektur som autonomt formande av det materiella. Genom sina konkreta beskrivningar av specifika situationer och genom att knyta ihop flera teoribildningar öppnar Emma Nilsson ny förståelse för arkitekturens möjligheter till medskapande i de relationella och multipla rummens produktion. Hon visar på hur läsningen av staden mår bra av att skifta ögonpunkter och aktörsperspektiv, fortfarande med det materiella som fokus. Hennes syntetiserande och mångbottnade förståelsesätt är grundat i ett tydligt arkitekturtänkande och hon förnyar detta tänkande genom en relationell grundinställning. Därigenom ger hon också med sin avhandling viktiga verktyg för att fortsätta både den teoretiska fördjupningen av vad arkitektur gör i det urbana och stärker medvetenheten om hur den empiriska verklighetens många artikuleringar kan undersökas.

Hilde Haslum:

DET SOCIO-SPATIALE OG BYEN

[2008] Reading Socio-Spatial Interplay, *Con-Text*, Ph.d. Thesis 37, The Oslo School of Architecture and Design

Anmeldelse af John Pløger
Lektor ved Roskilde Universitet

Det kan være langt mellem ansatsene til å tenke nye perspektiver på byen som et socio-romlig forhold. Norge har i den sammenheng vært privilegert og hatt spennende innlegg fra fenomenologisk og eksistensielle perspektiver, filosofiske og sosiologiske, ontologiske og fra hverdagslivsperspektiver (Norberg-Schulz og Østerberg). Hilde Haslum har i afhandlingen 'Reading Socio-Spatial Interplay', Arkitektskolen i Oslo 2008 ønsket at foretage en kritisk dialog med arkitektens og Dag Østerbergs forståelse af det socio-romlige samspil gennem koblingen af en omfattende teoretisk tænkning der kan udvide forståelsen af det sociale og det rumlig og dets samspil begrebsligt og gennem at benytte et uhørt stort empirisk materiale¹ som grundlag for kritik af den herskende forståelse af socio-romligheden.

Haslum pointerer at hun arbejder fra arkitektens perspektiv, men hun kritiserer den for at være for smal til at gi forståelse af det sociale i rum og den sociale produktion af rum. Dette medfører at arkitektens struktur-morfologiske analyser traditionelt ignorerer den sociale produktion af rum som den f.eks. finder sted gennem rytmer, at tilskrive mening til rum og materielforhold som tegn og symboler. Derfor vil hun i tråd med Østerberg sætte fokus på byens materiel signifikativitet. Haslums udgangspunkt er at 'arkitektur kan ses både som en forudsætning for, agent i og produkt af bylivets hverdagslige socio-romlige praksiser' (2). Haslum understreger at byens morfologi og arkitektur også bærer på en 'intentionel funktionalitet' (7) relateret f.eks. til økonomi, men også er relateret til at de byggede miljøer integrerer samfundsmæssige socio-romlige, socio-materielle, symbolske og kulturelle systemer (3). Afhandlingens mål er gennem en analyse af signifikative tegn, symboler og praksiser relateret til disse forhold at fremstille det konkrete socio-materielle samspil i

bydelene Furuset, Grønland og Grünerløkka gennem at kombinere en analyse af arkitektur (der må forstås kontekstuellet situeret), socio-romlige praksiser (herunder brug af symbolske og ikonografiske tegn) og fortolke disse to dynamiskers inter-relaterethed socialt som det for eksempel forefindes i form af rytmer, fortællinger som stedet og 'sig-selv', facadens og interiørets symbolske udtryk.

Gennem at afsøge og begrebsliggøre facetter af denne socio-romlighed som den kan findes i bl.a. Henri Lefebvres teorier om rumlig repræsentation og rytme, Deleuze og Guattari, 'stribede og bløde rum', Bourdieus habitusbegreb og Dag Østerbergs begreb om materialitet og faktiskitet konstruerer Haslum en ny og anderledes problematik omkring det socio-romlige forhold ved konkret at se på hvordan rum og materialitetsformer "modulate the potentials of repertoires of encounter situations, rhythms and socio-spatial practice" (319). Hun tager dermed både repræsentation, symbolisering og meningsproduktion ind i den arkitektonisk morfologiske analyse, hvilket er unikt og nyt.

Derfor er både det historiske blik (arkitektur-morfologi), det materiel signifikative (facader, interiør, symbolers signalisering af mening) og praksis eller brug *nødvendige* elementer i forståelsen af arkitektens virkning eller effekt. Dermed går man fra en forståelse af arkitektens 'logik' eller 'technotic' til dens brugsværdi eller meningsfuldhed og derved opstår der et blik for en social og relationel form-forståelse af omgivelser indenfor en intentionel materiel morfologi der bærer på en fortid (arkitektur-teoriens perspektiv) og så samme tid modulerer og moduleres af en nutidig praksis (mening og betydning).

Haslums empiriske analyser viser at der er mange andre faktorer end 'masterplanen' der har produceret det 'klare' bymønster vi ser i dag og det derved er vigtigt at forstå byrummets udvikling på baggrund af konflikter, planlovens udvikling, skiftende økonomiske og politiske forhold. Med andre ord vil Haslum bidrage til en fokus på de kontekstuelle og mikro-sociale og politiske forhold der også skaber byrummet.

Kritikken af den hegemoniske diskurs

Dette overses eller undervurderes i mange byanalyser som f.eks. i Østerbergs sedementering af Oslos morfologiske udvikling hvilket bl.a. kunne illustreres ved en manglende dis-

kussion af hvordan f.eks. en moske vil de-territorialisere bylandskab. Det er således som regel andre kræfter end byplanlægningen og dens arkitektoniske paradigmer og masterplaner der former bylandskabets forandring og Haslums analyse af Grünerløkka viser hvordan det urbane landskab bevæger sig fra industriel produktion til at blive et 'specialiseret cluster for bymæssig rekreation og shopping i en ikke-koordineret planlægning'.

Haslum finder igennem interviews hvordan folk beskriver forskellige muligheder og begrænsninger i bymønsteret, hvordan de bruger og udfordrer disse, men hun finder også at folk fra det samme 'lag' beskrev erfaringer og dispositioner på samme måde (for enhver der vil inspireres til en systematisk metode-analytisk tænkning bør læse kap.6).

Haslum hævder via Choay og Bourdieu at det at studere det socio-spatiale samspil inkluderer en analyse af et relationelt forhold der indtager aspekter som rummets og materialitetens 'image' rolle og mening' der er forskellige og hele tiden transformeres (p.107). De individuelle dispositioner for valg, brug og praksis i byens rum er nemlig influeret af hvordan de 'treffer' den præferede adfærd og livsstil. Så igen spiller betydningstilskrivning en rolle og den er ikke bare ift det habituelle, men også kontekstuel, situativ og subjektiv.

Som grundlæggende spor for udnyttelsen af en analyse af det arkitektoniske system anvender Haslum som antydte Choay der giver argumenter for hvorfor rytmer kan anvendes som analytisk perspektiv til forståelse af det rumlige mønsters sociale betydning. Gennem at ind-sætte dette i en typologisk analyse af arkitektonisk system (spatial konfiguration eller fysisk form), hvordan rummene er relateret i forhold til urban struktur og hvordan funktioner er integreret henholdsvis segregeret. Dette suppleres med en ikonografisk analyse på æstetiske idealer, arkitektoniske strukturer 'ikonografiske fleksibilitet' (som gaderum) og hvordan dette igen forandres af brug relateret til f.eks. rums funktion og betydning (p.123.124).

Haslum supplerer sin tese om ikonografiens, morfologiens og rummets sociale produktion og betydningsforandring med analysen af narrativer om det rumlige fortalt af personer med tilknytning til de udvalgte bydele. Disse narrativer inkluderer personers visualisering af deres boligområder gennem tegninger og ved at interviewene systematiseres gennem en frem-

stilling af de 'lag' af bestemmende faktorer for forståelsen af 'sit sted' og 'sine rum'. Her fokuseres der på subjektets sociale konstruktion af betydningsgivende rumforhold gennem vurderinger af f.eks. miljøet (socio-rumlige), arkitektur, bolig og forandringer i livssituationen, hvor fortællingerne tegner 'permanente beboere' og 'beboere i bevægelse' som to hovedtyper (s.240ff). Analysen viser også hvordan arkitektur og miljø spiller en rolle for folks (daglige) bevægelsesmønstre og erfaringer.

Uden på nogen måde at gøre retfærdighed overfor den detaljerede og eksperimenterende betydningsanalyse af facader, interiør, livsstile og orientalsk ikonografi (kap.5), er det grænseudvidende for hvad der herefter kan betragtes som relevant morfologisk rum-analyse indenfor arkitekturen.

Afslutning

Haslum udviser en arkitektonisk epistemologisk eller videnskritisk analyse, hvor hun ikke alene analyserer arkitektur og byanalysens teori- og begrebsverden, men også sætter nye muligheder i diskursen gennem at indoptage sociale og mentale aspekter indenfor arkitektur- og byrumsanalysens traditionelle morfologiske tilgang. Her tilbyder Haslum det rumlige som symbolisering, territorier, praksis, betydningsrammer og fortællinger, hvilket ikke bare tilbyder en metodisk nytænkning men også nye teoretiske perspektiver.

Haslum er for så vidt pragmatisk idet hun arbejder indenfor arkitektur fagets egne præmisser: - rummet og design som funktionelt som grundlag for at tænke dets brug, men hun insisterer på der er dimensioner af det sociale-i-rum der må med og reflekteres anderledes indenfor den herskende diskurs.

Afhandlingen påtager sig derved arbejdet med at reflektere over arkitekturfagets normativitet - forforståelse og hvad der antages for at være empiriske 'realiteter' - og dette kræver både en substantiel teori og empiri der kan bære en så radikal kritik. Kritikken bør selvsagt ikke bygge på en ny helhedsteori eller bygge på hegemoniske teoretiker (som opponenter tilsyneladende efterlyste), men modet til at sætte nye perspektiver og at gøre et - selvfølgelig ufuldendt - forsøg på at ende op i en begrebslig, socio-rumlig og historisk mere adækvat syntese.

En af Haslums vigtige pointer her – som en kritik af Østerberg – er at materielforholdenes signifikativitet ikke er en struktur-social relation i sig selv, men et sammenspil mellem faktorer (som sagt inkluderende planloven), og det er derfor ikke en konflikt mellem 'lige' kræfter.

Vores byplanlægning, byernes morfologi og forståelse af det sociale i rum har arkitekturteori- en som perspektiv. Haslum tilbyder en udvidelse af domænet og jeg håber mange vil søge inspirationen; ikke mindst man ønsker at planlægge for 'det gode byliv' i plural.

Noter

¹ Byplaner, bykort, 30000 fotografier og 104 interviews.